

Cover Page

కందుకూరి వీరేశలింగం ప్రహసనాలు సామాజిక జీవన చిత్రణ

Dr. V.K.T.Maha Lakshmi

Assistant Professor,
Sri Gurajada Apparao Govt. Degree College,
Yalamanchali

“తెలుగు జాతిని తెరలు తెరలుగ
కారు చీకటి కమ్మినప్పుడు
మూఢ ఛాందస గాఢరుగ్గుత
మూలుగుల్లో చొచ్చినప్పుడు
కాంతి ఖడ్గం, కరుణవైద్యం
కార్యవాదిగ కావ్యశీలిగ
జాతిజనుల సముద్ధరించగ
జననమొందెను తెనుగు గడ్డను”

(సమగ్ర ఆంధ్ర సాహిత్యం, 11వ సంపుటం, పుట.72)

ఆధునిక సాహిత్యంలో సమకాలీన సమాజం ప్రతిబింబిస్తుందనటం నిర్వివాదాంశం. వీరేశలింగం గారు సామాజిక ఉన్నతిని కాంక్షించి, సంఘ సంస్కరణే ధ్యేయంగా కలం పట్టారు. స్త్రీల జీవితాలను ఉద్ధరించాలనే తపనతో కార్యచరణ మొదలుపెట్టారు. వీరు సమాజ పోకడలను నిశితంగా పరిశీలించి, అందులోని కుళ్లును తన రచనల ద్వారా బయటపెట్టి, మెరుగైన సంఘ నిర్మాణానికి మార్గం చూపిన గొప్ప దేశాభిమాని. శత్యాశక్య విచారము చేయక దేశ సంఘ సంస్కరణోద్యమాన్ని ప్రారంభించిన సాహసి. కాబట్టి వీరేశలింగం గారి రచనల్లో ఆనాటి సామాజిక స్థితిగతులు మరింతగా ప్రస్ఫుటమౌతాయి.

“తన దేహము తన గేహము
తన కాలము తన ధనము తన విద్య జగ
జనులకు వినియోగించిన
ఘనుడీ వీరేశలింగ కవి జనులారా”

అని చిలకమర్తివారు చెప్పిన పద్యం నూటికి నూరుపాళ్లు నిజం.

వీరు అజ్ఞానాంధకారంలో కొట్టుమిట్టాడుతున్న తెలుగుజాతికి వెలుగుదారి చూపిన వారు; జాతి జనుల మేలుకోరి, తన సమస్త జీవితాన్ని ధారపోసిన త్యాగధనులు, అటు సమాజానికి, ఇటు సాహిత్యానికి పునరుజ్జీవనం కలిగించడం కోసం అహర్నిశలు శ్రమించిన సవయుగ వైతాళికులు.

తెలుగు సాహిత్యంలో చాలా ప్రక్రియలకు వీరేశలింగం గారు ఆద్యులు.

“.... తెలుగులో మొదటి వచన ప్రబంధమును నేనే చేసెతిని, మొదటి నాటకమును నేనే తెనిగించితిని; మొదటి ప్రకృతి శాస్త్రమును నేనే రచించితిని; మొదటి ప్రహసనమును నేనే వ్రాసితిని; మొదటి చరిత్రమును నేనే విరచించితిని; స్త్రీలకై మొదటి వచన పుస్తకమును నేనే కావించితిని.” (కం.వీ.స్వీ.చ.పుట. 525)

Cover Page

వీరు ప్రాచీన కావ్య రచనా పద్ధతిలో కొంతకాలం నడక సాగించినా, త్వరలోనే అది తన మార్గం కాదని తెలుసుకున్నారు. వచన రచనవైపు దృష్టి సారించారు. సాంఘిక దురాచార నిర్మూలన కోసం, ఓవైపు కార్యక్షేత్రంలో కదం తొక్కుతూ, మరోవైపు సాహితీ ఖడ్గాన్ని రుఖిపించారు. భాష విషయంలో వీరేశలింగం గారి భావాల్లో మార్పు రావటంతో తెలుగు సాహిత్యం కొత్త పుంతలు తొక్కింది.

వీరి రచనల్లో ప్రత్యేకంగా పేర్కొనదగినవి “ప్రహసనాలు”. సంఘ దురాచారాలను, వ్యక్తుల్లోని అజ్ఞానాన్ని వేలెత్తి చూపుతూ, చెప్పదలచిన అంశానికి హాస్యాన్ని మేళవించి సంభాషణాత్మకంగా చెప్పటం ప్రహసన లక్షణం.

వ్యవస్థాగత, వ్యక్తిగత లోపాలను తన రచనల ద్వారా బహిర్గతం చేయటంలోగల ఉద్దేశాన్ని వీరేశలింగం గారు తన స్వీయ చరిత్రలో ఇలా పేర్కొన్నారు.

“..... నేను వారి శ్రేయస్సును గోరియే మన వారిలోగల దుర్నీతి రుజులను జూపి ఇటువంటి యప్రియ గ్రంథోషధ ప్రయోగము వలన బాగు చేయజూచితిని గాని వారి యందలి ద్వేష భావము చేతగాదు.”

వీరేశలింగం గారు కొన్ని ప్రహసనాలు స్వతంత్రంగా రాశారు. కొన్నింటిని ఇంగ్లీషు నుండి అనువాదం చేశారు. వీరు చిన్న చిన్న సంభాషణలను కూడా ప్రహసనాలుగా పేర్కొన్నారు.

వీరి ప్రహసనాల్లో ప్రముఖమైన వాటిని “వీరేశలింగం రచనలు - నాలుగవ సంపుటి”లో చేర్చారు. ఈ సంపుటిలో ఎనిమిది పెద్ద ప్రహసనాలు, తొమ్మిది చిన్న ప్రహసనాలు ఉన్నాయి. ఇవన్నీ వీరు స్వతంత్రంగా రాసినవే. ఇంగ్లీషు అనువాదాలు ఈ సంపుటిలో చేర్చలేదు.

వీరి వచన రచనల్లో పేరెన్నిక గన్నవి 1. బ్రాహ్మ వివాహం, 2. వ్యవహార ధర్మబోధిని, బ్రాహ్మ వివాహాన్ని ప్రజలు “పెద్దయ్య గారి పెళ్లి పుస్తకం” అని పిలిచేవారని ‘వ్యవహారధర్మబోధినిని’ ప్రజలు ప్లీడరు నాటకమని పిలిచేవారని, అంతవరకూ తెలుగులో సంభాషణాత్మకమైన పుస్తకాలు లేకపోవటం వలన, వీటిని ప్రజలు బాగా ఆదరించారని, ఆరోజుల్లో ప్రజలు గుంపులు గుంపులుగా వీధి అరుగులు మీద కూర్చుని ‘పెద్దయ్య గారి పెళ్లి పుస్తకాన్ని’ చదివి నవ్వుకునేవారని, ‘హాస్య సంజీవని’ పత్రికలో ఇవి వెలువడిన తర్వాత ఆ పత్రిక చందాదారుల సంఖ్య విపరీతంగా పెరిగిందని, వీరేశలింగం గారు స్వీయచరిత్రలో పేర్కొన్నారు.

పంతులుగారు “బ్రాహ్మ వివాహాన్ని” గూర్చి రాస్తూ, దీనిని కేవలం వినోదం కోసం రాయలేదు. అతిబాల్య వివాహం, వృద్ధ వివాహాలు, కన్యాశుల్కము మొదలైన దురాచారాల వల్ల కలిగే అసర్థాలను ప్రజలకు తెలియజేసి, జనులను వాటినుండి విముఖులను చేయు తలంపుతో రాశానని తెలియజేశారు.

వీరేశలింగం గారి స్వీయ చరిత్రలో ఆనాటి సామాజిక స్వరూపం కళ్లకు కట్టినట్టు కన్పిస్తుంది. వీరి రచనలను అవగాహన చేసుకోవటానికి వాటిని గూర్చి రేఖామాత్రంగానైనా తెలుసుకోవటం అవసరం.

డబ్బు కాశపడి ముక్కుపచ్చలారని ఆడపిల్లల్ని మూడుకాళ్ల ముసలివారికిచ్చి వివాహం చేయటానికి వెనుకాడని సమాజమిది. పెళ్లిళ్లలో భోగం మేళాలు సర్వ సాధారణం. పెళ్లికివచ్చిన పెద్దలు ఆ భోగం వారికి తాంబూలంలో ధనంపెట్టి సమర్పించుకునే ఆచారముండేది. వాటిని వసూళ్లు వేయటం అనేవారు ఆ వసూళ్లు ఎంతగా ఉండేవంటే, ఒక్కో నెలలో తమ సంపాదనకు మించి వసూళ్లు సమర్పించు కోవలసి వచ్చేది. పై అధికారుల ఇళ్లల్లో జరిగే శుభకార్యాలకు వెళ్లకుండా, వసూళ్లు వేయకుండా ఉండే, అలా రాని వారిపై, పై అధికారులు కక్ష సాధించేవారు. ఆ రోజుల్లో వేస్యా వ్యామోహం ఎక్కువగా ఉండేది. దెయ్యాలు, భూతాలపై

Cover Page

నమ్మకాలు ఎక్కువ. 'ఇంటికో దెయ్యం - వీధికో భూతవైద్యుడు" అన్నట్లుండేది పరిస్థితి. చిన్నతనపు పెళ్లిళ్లవల్ల, వితంతు పునర్వివాహాలు లేకపోవటంవల్ల, వారిలో కొందరు శారీరక వాంఛలు చంపుకోలేక చాటుమాటు వ్యవహారాలు సాగించేవారు. సంఘ కట్టుబాట్లకు విరుద్ధంగా ప్రవర్తించి గర్భండాల్చినవారు, దానిని పోగొట్టుకోవటం కోసం, నాటు పద్ధతులు ఆశ్రయించి ప్రాణాలమీదకు తెచ్చుకునేవారు. క్రూరహత్యలు జరిగేవి. ఇంకా అధికారులలో లంచగొండితనం, పురోహితవర్గాల దంభప్రవర్తన ఇవన్నీ వీరేశలింగం గారిని ఆలోచింప చేశాయి. దురాచార నిర్మూలనకు కంకణం కట్టుకునేలా చేశాయి. ఈ సామాజిక అస్తవ్యస్తతను వీరేశలింగం గారు తన వచన రచనల్లో చేర్చి ప్రజల కళ్లు తెరిపించడానికి ప్రయత్నించారు.

బ్రాహ్మవివాహంలో కథ :

పెద్దయ్య అనే వయసుమళ్లిన వానికి భార్య చనిపోతే 'కన్యాశుల్కమిచ్చి' మూడేళ్ల చిన్నమ్మను వివాహమాడ దలిచాడు. చిన్నమ్మ తల్లిదండ్రులు దబ్బు కాశపడి ఆ వివాహానికి అంగీకరిస్తారు. పెద్దయ్యకు చిన్నమ్మకు వివాహం జరుగుతుంది. చిన్నమ్మ పెద్దయ్య అయ్యేసరికి పెద్దయ్య మరణిస్తాడు. పెద్దయ్య - చిన్నమ్మలకు వివాహం జరిగినతీరు, పెళ్లిలో చుట్టాల వేధింపులు, పురోహిత వర్గంపెట్టే ఇబ్బందులు, భర్త చనిపోయిన తర్వాత చిన్నమ్మ జీవన విధానం ఇత్యాది విషయాలన్నీ ఈ రచనలో చోటుచేసుకున్నాయి.

ఈ బ్రాహ్మ వివాహంలో రెండేళ్ల వయస్సున్న తన కూతురికి భర్త ఏదో సంబంధం తెస్తే ఆ భార్య తన బంధువుతో ఇలా అంటుంది.

“ఇదెక్కడి సమ్మంధం దొరికింది? పెళ్లికొడుకుకు ఇది నాలుగోపెళ్లి వయస్సుకా మావారికంటేనూ అతడు చాలా పెద్దవాడు. అంతకన్న నా మేనల్లడి కియ్యరాదా? వాడికి నలభై యేళ్ళయినా నిండాలేవు”

పెద్దయ్యగారి పెళ్లికి వారి స్నేహితులు ఎందుకు రాలేదని సోమరాజు అడిగితే, దానికి పెద్దయ్యగారి పరిచారకుడు ఇలా అంటాడు.

“ఆయన పది దినాలకు లోపల తహశీల్దారు గారు మొదలయిన వారి ఇళ్ళల్లో సుమారు పది పన్నెండు రూపాయిలు పసూళ్ళు చదివించినారు. ఆయనకు వచ్చేది నెలకు పదిరూపాయలు జీతము గదా? ఆ పది రూపాయలూ యీ ప్రకారం పోయినవి. చేతిలో సొమ్ము లేక ఇక్కడికి రావడం మానుకున్నారు.”

అప్పుడు సోమరాజు ఇలా ప్రశ్నిస్తాడు. “అటువంటి స్థితిలో శిరస్తాదారుగారి, తహశీల్దారు గారి ఇంటికి యెందుకు వెళ్ళవలెను.”

“అక్కడికి మాత్రం వారిమీది భక్తిచేత వెళ్ళారనుకున్నారా? వారికి పట్టివున్న అధికార పిశాచానికి వెఱచి వెళ్ళినారు. మొన్న కోమటి సుబ్బిశెట్టి తహశీలుదారు గారి ఇంట్లో పసూలు వెయ్యకపోవడం చేత, ఆ మర్నాడు గుమ్మంలో పెంట వున్నదని వంకపెట్టి నాల్గరూపాయిలు జరుమానా వేశారు చూచారు కారా?”

ఇలా ఈ ప్రహసనంలో నాటి సమకాలీన అంశాలన్నీ ఉన్నాయి.

వ్యవహార ధర్మబోధినిలో న్యాయస్థానాల్లోను, రక్షణశాఖలోను న్యాయవాదుల్లోను కన్పించే అక్రమాలను బట్టబయలుచేశారు. వేశ్యాప్రియ, కౌతుకవర్ధిని ప్రహసనాల్లో వేశ్యావృత్తిని గూర్చి, వితంతువుల దయనీయ పరిస్థితులను గూర్చి రాశారు. 'తిర్యగ్విద్వన్మహాసభ' ప్రహసనంలో బసవరాజు గవర్రాజు గారు మరణించినప్పుడు

Cover Page

వారి బంధువులను, పురోహితులు మొదలైన వారు పెట్టిన బాధలను గూర్చి రాశారు. 'కన్యాశుల్కం' ప్రహసనంలో డబ్బుకాశపడి ఆడుబిడ్డను అమ్ముకుంటున్న తీరును అక్షరబద్ధం చేశారు.

'కన్యాశుల్కం' ప్రహసనంలో ఒక సంభాషణ -

“అలాగే చేస్తూ ఉన్నావు. అయిదు వందల రూపాయలకు అమ్ముకున్న నీ పెద్దకూతురు ముండామోసి మూల కూర్చుంది. రెండో కూతురి మొగుడు దానికి ముత్తాతలాగు వుండటం చేత అందరూ అలాగంటారని సిగ్గుపడి ఆ ముండా కొడుకును మూల కూర్చోబెట్టి స్వేచ్ఛగా తిరుగుతూ ఉన్నది. మూడో కూతురికి తినడానికి అన్నమ్ము లేక “అష్ట దరిద్రమయ్య గారి యిల్లా, అంతకంటెనూ దరిద్రమత్త గారిల్లు” అన్నట్టుయినది. “అమ్మగారు గృహప్రవేశము, అయ్యగారు సృశాన ప్రవేశము” అన్నట్టు నాలుగో కూతురు కాపురానికి వెళ్ళగానే మొగుడు స్వర్గానికి వెళ్ళినాడు. అయిదో కూతురు జ్వరంవచ్చి చావడంచేత పెళ్ళామూ డబ్బూ కూడా పోయిందని ముసలిముండా కొడుకు మంచంపట్టి యేడుస్తూ వున్నాడు. ఆరో కూతురికి మసూచకంలో కళ్ళు పోవడం చేత వుపచారం చెయ్యలేనని మొగుడు ముండాకొడుకు కాశీలేచి పోయినాడు. రేపు యేడో కూతురిని అమ్ముకోవడానికి సిద్ధంగా వున్నావు. యీ కసాయి వ్యాపారం ఇంకా ఎంతకాలము చేస్తావు?”

ఇలా సమకాలీన సామాజిక జీవనచిత్రణ వీరేశలింగం గారి రచనల్లో కానవస్తుంది.

వీరేశలింగం గారు తన విజ్ఞతతో తనచుట్టూ ఉన్న వ్యక్తులలోని అజ్ఞతను గ్రహించారు. మురుగు దారులవెంట పయనిస్తున్న సమాజగతిని, తన రచనద్వారా మంచి మార్గం వైపు మళ్ళించడానికి శక్తివంచన లేకుండా కృషిచేశారు. కేవలం సాహిత్యంతో సరిపెట్టుకోక, సమాజ అభివృద్ధికోసం అవిశ్రాంతంగా పోరాడారు. జీవన పర్యంతం సమాజంకోసం పరితపించిన ఈ మహామనీషి జీవన చరమాంకంలో, ఆంధ్రదేశ సంతతాభి వృద్ధికోసం కృషి చేయమని రాజమహేంద్రపుర వాస్తవ్యులకు చేతులు జోడించి విజ్ఞప్తి చేసిన దయామయుడు.

“ఈ మానవ మహాసాగర మధ్యాన నవయుగారంభ వేళ నిలబడిన నవమానవుడు, తొలియానివర్సల్ మాన్”

- కృష్ణశాస్త్రి

ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

- 1) సమగ్ర ఆంధ్ర సాహిత్యం, పదకొండవ సంపుటం
ముద్రణ : 1991, మే
- 2) కందుకూరి వీరేశలింగము స్వీయచరిత్రము
ప్రచురణ : మే 2015
- 3) వీరేశలింగం రచనలు నాలుగవ సంపుటము
ప్రథమ ముద్రణ : డిసెంబరు 1986
- 4) వెలుగుబాట - వీరేశలింగం రెండవ ముద్రణ : 2004

Filename: 39
Directory: C:\Users\DELL\Documents
Template: C:\Users\DELL\AppData\Roaming\Microsoft\Templates\Normal.dotm
Title:
Subject:
Author: Windows User
Keywords:
Comments:
Creation Date: 5/15/2021 12:19:00 PM
Change Number: 11
Last Saved On: 6/2/2021 4:33:00 PM
Last Saved By: Murali Korada
Total Editing Time: 9 Minutes
Last Printed On: 6/3/2021 11:09:00 AM
As of Last Complete Printing
Number of Pages: 4
Number of Words: 0 (approx.)
Number of Characters: 4 (approx.)